

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΠΘ**

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΣΤΕΟΛΟΓΙΑ

Επιστημονικά Υπεύθυνη: Σεβαστή Τριανταφύλλου, Αναπλ. Καθηγήτρια
Προϊστορικής Αρχαιολογίας

Επικεφαλής Σεμιναρίου: Δήμητρα-Ερμιόνη Μιχαήλ, Marie Skłodowska-
Curie Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Τμήματος Ιστορίας & Αρχαιολογίας
ΑΠΘ

**THE BIOARCHAEOLOGY
OF SOCIO-POLITICAL
CHANGES IN AMPHIPOLIS**

Ταυτότητα Σεμιναρίου

Το σεμινάριο «Εισαγωγή στην Οστεολογία» απευθύνεται σε προπτυχιακούς/ές (6ου εξαμήνου και άνω) και μεταπτυχιακούς/ές φοιτητές/τριες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας και σε περιορισμένο αριθμό προπτυχιακών φοιτητών/τριών (6ου εξαμήνου και άνω) του Τμήματος Βιολογίας που έχουν παρακολουθήσει με επιτυχία το επιλεγόμενο μάθημα «Βιολογική Ανθρωπολογία». Περιλαμβάνει σειρά θεωρητικών και πρακτικών διαλέξεων (εργαστήρια) και μετά το πέρας των μαθημάτων θα δοθεί βεβαίωση παρακολούθησης.

Στόχοι

Βασικός στόχος είναι να συζητηθούν οι τρόποι με τους οποίους ο τρόπος διαβίωσης των αρχαίων κοινωνιών μπορεί να ανασυσταθεί μέσα από τη μελέτη ανθρώπινων σκελετικών συλλογών, ενώ θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη κατανόηση της συσχέτισης του ανθρώπινου σκελετού με το φυσικό και κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον του. Επιπλέον, το σεμινάριο θα δώσει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες και γνώσεις ως προς την αναγνώριση και καταγραφή ανθρώπινων σκελετικών καταλοίπων

Αναλυτική περιγραφή

Τα ανθρώπινα σκελετικά κατάλοιπα προσφέρουν άμεσες πληροφορίες για την καθημερινή ζωή και υγεία, καθώς και για τα ταφικά έθιμα των αρχαίων κοινωνιών. Βασικά ζητήματα, όπως η ανθρώπινη κινητικότητα, οι συγγενικές σχέσεις, οι κοινωνικό-οικονομικές και πολιτικές περιόδους κρίσεις, η διατροφή και οι βίαιες συγκρούσεις, τα οποία βρίσκονται στην καρδιά της αρχαιολογικής αλλά και της σύγχρονης πληθυσμιακής έρευνας, αποτελούν βασικούς τομείς του κλάδου της οστεοαρχαιολογίας. Το σεμινάριο αυτό θα εστιάσει σε θεωρητικές πτυχές της οστεοαρχαιολογικής έρευνας, περιλαμβάνοντας τα εξής θέματα: επίπεδο υγείας σε σχέση με το φύλο, την ηλικία, το «κοινωνικό» status και τις στρατηγικές διαβίωσης, επίδραση της κοινωνικό-πολιτικό-οικονομικής κρίσης και του υποσιτισμού στον ανθρώπινο σκελετό, παλαιοπαθολογία των βίαιων συγκρούσεων, μακροσκοπική οστεολογική έρευνα συνδυαζόμενη με εργαστηριακές αναλύσεις (π.χ. αρχαίο DNA και ισότοπα), καθώς και ηθική διαχείριση σκελετικών καταλοίπων. Επιπλέον, το σεμινάριο αυτό θα προσφέρει εργαστηριακές διαλέξεις σκελετικής ανατομίας καθώς και μια πρώτη εξοικείωση με τις τεχνικές προσδιορισμού ηλικίας και φύλου.

➤ Μετά το τέλος του σεμιναρίου οι συμμετέχοντες/ουσες:

1. Θα έχουν αποκτήσει μια καλή εικόνα σημαντικών θεματικών ενοτήτων που απασχολούν την οστεοαρχαιολογική έρευνα όπως είναι η υγεία, η διατροφή και η ανθρώπινη κινητικότητα στις αρχαίες κοινωνίες.
2. Θα έχουν τη δυνατότητα να αντιλαμβάνονται τον τρόπο εφαρμογής των τεχνικών προσδιορισμού ηλικίας και φύλου (βιολογικό προφίλ)

-
3. Θα έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν τις βασικές ανατομικές ομάδες στα ανθρώπινα οστά και τα δόντια και να διακρίνουν τα ανθρώπινα από τα ζωικά κατάλοιπα.

Αξιολόγηση

Στο τέλος του κάθε εργαστηρίου θα πραγματοποιούνται σύντομα quiz κατανόησης ενώ θα υπάρχει και όριο δυο απουσιών. Στο τέλος του πρακτικών ασκήσεων θα ζητηθεί από τους φοιτητές/φοιτήτριες να αποτιμήσουν (ανώνυμα) μέσω γραπτής φόρμας την εμπειρία τους από την παρακολούθηση του σεμιναρίου.

Χώρος και ώρα διεξαγωγής του σεμιναρίου

Τα θεωρητικά μαθήματα θα πραγματοποιούνται στο Νέο Κτίριο της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ στην αιθ. 111, Δευτέρα στις 18:30-21:00. Ο τόπος και ο τρόπος διεξαγωγής των εργαστηριακών ασκήσεων θα καθοριστεί αργότερα.

Πρόγραμμα διαλέξεων και εργαστηρίων

Εαρινό εξάμηνο 2022-23 (οκτώ εβδομάδες)

1^η Εβδομάδα	1^η ώρα	Εισαγωγή και ηθική διαχείριση σκελετικών καταλοίπων
13/3/2023	2^η ώρα	Παλαιοδημογραφία
2^η Εβδομάδα	1^η ώρα	Περίοδοι κρίσεις και ανθρώπινη απόκριση
20/3/2023	2^η ώρα	Περίοδοι κρίσεις και ανθρώπινη απόκριση
3^η Εβδομάδα	1^η ώρα	Λοιμώδη νοσήματα και Οδοντικές παθήσεις
27/3/2023	2^η ώρα	Παλαιοδιατροφή (Σταθερά ισότοπα σε σκελετικά κατάλοιπα)
4^η Εβδομάδα	1^η ώρα	Τραύματα και βίαιες συγκρούσεις
3/4/2023	2^η ώρα	Φυσική δραστηριότητα και καταπόνηση
5^η Εβδομάδα	1^η ώρα	Ανθρώπινη κινητικότητα- Βιοαποστάσεις
24/4/2023	2^η ώρα	Ανθρώπινη κινητικότητα- Ισότοπα και αρχαίο DNA
6^η Εβδομάδα	1^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Σκελετική Ανατομία - Κρανίο και κορμός
8/5/2023	2^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Σκελετική Ανατομία - Κρανίο και κορμός
	3^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Σκελετική Ανατομία - Κρανίο και κορμός
	1^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Σκελετική Ανατομία - Άνω και κάτω άκρα
7^η Εβδομάδα	2^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Σκελετική Ανατομία - Άνω και κάτω άκρα
15/5/2023	3^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Σκελετική Ανατομία - Άνω και κάτω άκρα
	1^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Εκτίμηση φύλου και ηλικίας
8^η Εβδομάδα	2^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Εκτίμηση φύλου και ηλικίας
22/5/2023	3^η ώρα	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Εκτίμηση φύλου και ηλικίας

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα διδάσκουσας (Δ. Ε. Μιχαήλ)

Η Δήμητρα Ερμιόνη Μιχαήλ είναι πτυχιούχος του Τμήματος Βιολογίας του ΑΠΘ ενώ το 2015 ολοκλήρωσε το διδακτορικό της στη Βιολογική Ανθρωπολογία στο Τμήμα Βιολογίας του ΕΚΠΑ. Η διδακτορική της διατριβή εστίασε στη διερεύνηση της παθολογίας της καταπόνησης και της διατροφής μέσω οδοντικών παθήσεων, σε πληθυσμούς του ελλαδικού χώρου, σε διαχρονική κλίμακα. Από το 2015 έως το 2018 ήταν μεταδιδακτορική συνεργάτης στο Εργαστήριο Σταθερών Ισοτόπων του Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «Δημόκριτος», όπου εκπαιδεύτηκε στη τεχνική των σταθερών ισοτόπων ως μέσο ανασύστασης της παλαιοδιατροφής. Από το 2018 έως το 2022 ήταν μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα-ERC “The Fall of 1200 BC” , στο Τμήμα Αρχαιολογίας του University College Dublin στο Δουβλίνο. Από τον Νοέμβριο του 2022 ξεκίνησε η μεταδιδακτορική της έρευνα με υποτροφία Marie Sklodowska-Curie στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ με επιστημονικά υπεύθυνη και επιβλέπουσα την αναπλ. καθηγήτρια προϊστορικής αρχαιολογίας ΑΠΘ, κ. Σ Τριανταφύλλου και συνεπιβλέποντες τον επικ. καθηγητή κλασικής αρχαιολογίας ΑΠΘ κ. Π. Τσέλεκα και τον αναπλ. καθηγητή αρχαίας ιστορίας κ. Ηλ. Σβέρκο. Το ερευνητικό της project, BIOSOCIOPOLIS “The BIOarchaeology of SOCIO-POLITICAL changes in Amphipolis” , (Η βιοαρχαιολογία των κοινωνικό-πολιτικών αλλαγών στην Αμφίπολη) φιλοδοξεί να αναπτύξει ένα νέο ερμηνευτικό μοντέλο με σκοπό να αναδείξει τον βαθμό με τον οποίο πολλαπλές κοινωνικό-πολιτικές μεταβάσεις, επιδρούν στο ταφικό περιβάλλον και στον ανθρώπινο τρόπο ζωής, σε διαχρονική κλίμακα.

Προτεινόμενα εκπαιδευτικά εγχειρίδια

- 1) The Human Bone Manual, Tim D. White and Pieter A. Folkens. 2005, Elsevier Ind.
- 2) Bioarchaeology: Interpreting Behavior from the Human Skeleton. Clark Spencer Larsen, 1997, Cambridge

Οι ενδιαφερόμενοι φοιτητές/τριες καλούνται να συμπληρώσουν τα στοιχεία τους στη φόρμα που έχει διαμορφωθεί ειδικά στο σύνδεσμο - - λόγω των εργαστηριακών μαθημάτων θα υπάρξει περιορισμός στον αριθμό των συμμετεχόντων :

<https://docs.google.com/forms/d/1b9uXNBRLpDjeReBYFFmTSoWtfzMsjJRHrNVK4tMBhu4/edit>

Πληροφορίες

dimichail@hist.auth.gr (Δ. Ε. Μιχαήλ)